הסכת שיתופי – תוצר לדוגמה – צוות של שלושה תלמידים - עברית

פרטים אישיים

שם המפמ"ר:	ד"ר יוסי לונדין
שם איש הקשר:	מוריה בר-און
תחום הדעת:	היסטוריה חמ"ד

הסכת שיתופי – תוצר לדוגמה

על פי דרישות המשימה, עליכם **להדגיש ((Bold** את המושגים המופיעים בטקסט המשימה.

בשל מגבלה טכנית, לא ניתן להדגיש את המושגים בתוצר לדוגמה. עם זאת, היעדר ההדגשה בתוצר לדוגמה אינו פוטר אתכם מהדרישה להדגיש את המושגים בעבודה שאתם מגישים.

הסכתים

29222

צרפו רכיב חזותי להסכת (רשות): 		קולות מהגטו: סיפורם של נערים בצל השואה.
מתוך הספר "חיי יום-יום בגטו וילנה"		
		מגישים: דוד כהן, ברק ישראל, אליאב לוי
		הוסיפו כאן קישור לקובץ ההסכת (ודאו שיש הרשאות לפתוח אותו). על הקובץ להיות בפורמט 3MP. אורך ההסכת בין 4 ל-8 דקות.

תיאור הנושא/הסוגיה/הדילמה

להיות נער בגטו: חיי היום- יום של הנוער בגטאות תחת השלטון הגרמני בחודשים האחרונים של 1939 החלה כניסת היהודים לגטאות ברחבי אירופה. הנאצים הורו ליהודים להתרכז באזורים מוגדרים, בדרך כלל בשכונות העניות ביותר. התהליך לווה בתחושות קשות של פחד וחוסר ודאות. משפחות נאלצו לעזוב את בתיהן ולארוז את חייהן במזוודות ספורות. עבור בני הנוער המעבר לגטו היה טראומתי במיוחד - הם נאלצו להיפרד מחברים, מבתי ספר ומסביבה מוכרת. (עינת אהרון, תשע"ג (2013), חיי יום-יום בגטו וילנה, עמ' 107-108)

הגטו, שהיה אזור מגודר ומבודד בעיר שיועד ליהודים, היווה מציאות קשה ומגבילה. בתוך המרחב הצפוף והדחוס הזה התמודדו הצעירים עם קשיים פיזיים ונפשיים כאחד.

אחד המושגים המרכזיים שאפיינו את החיים בגטו היה " קידוש החיים " - הרצון להמשיך ולחיות למרות התנאים הקשים, לשמור על שגרה ולמצוא משמעות בחיי היום-יום. למרות האיסורים והסכנות, המשיכו רבים מהם ללמוד בחשאי, לקיים פעילויות תרבות ואף להשתתף ב תנועות נוער מחתרתיות. (נדלה בתאריך 26.10.25, "החיים בגטו", אנציקלופדיית דעת, עזרה הדדית ושמירה על צלם האדם)

עבור הנערים בגטו האתגרים היו ייחודיים. רבים נאלצו לקחת על עצמם תפקידים של גברים בוגרים, כמו טיפול בילדים צעירים או בבני משפחה חולים. במקביל, היו שהשתלבו בעבודות כפייה במפעלים ובבתי מלאכה בגטו, בניסיון לתרום לפרנסת המשפחה. חלקם אף לקחו חלק בפעילות מחתרתית, כמו הברחת מזון או העברת מידע.

למרות הקשיים, ניסו הנערים לשמור על זהותם ונערותם. הם יצרו קשרים חברתיים וניסו לחוות רגעים של שמחה ונורמליות בתוך המציאות הקשה. עם זאת, החיים בצל המוות והפחד המתמיד השפיעו עמוקות על נפשם ועל התפתחותם. חיי היום-יום של נערים בגטאות היו רצף של מאבקים והתמודדויות, אך גם של תקווה ויצירתיות. הם נאלצו להתבגר מהר, אך במקביל ניסו לשמר את רוח הנעורים ואת האמונה בעתיד טוב יותר. (נדלה בתאריך 26.10.25, חיים היום-יום בגטאות, אתר יד-ושם, פסקאות 1-3)

הסוגה המתאימה להצגת נושא זה בהסכת היא שיחת סלון בינינו על נערים בגטו. בשיחת הסלון נציג את המחשבות ואת התובנות שלנו.

היבטים ופרשנות/עמדה/תובנה אישית

היבט ופרשנות/עמדה/תובנה אישית - דוד כהן

ההיבט - תרבותי
אחד ההיבטים בהתנגדות היהודית בגטאות לאורך ימי השואה היה פעילות **התרבות בגטו**. למרות סכנת המוות, הגירושים וה"אקציות"; למרות מצוקת הרעב והייסורים – לא הפסיקה מסורת התרבות בין חומות הגטאות וגם בו נוצרו מפעלי תרבות, ספרות ואמנות.
בתוך מקומות מסתור מתחת לאדמה נכתבו שירים וצוירו ציורים, במרתפים אספו ספרים וניהלו ספריות, בחורבות ישנות העלו הצגות, תזמורות ואירועי תרבות. תנאי החיים הקשים ושינוי כל חוקי המוסר והתנהלות העולם לא שברו את רוח היצירה היהודית בגטו.
בגטאות היו מרכזים של לימוד תורה, ספרות, מוזיקה ואמנות בגלוי ובסתר. בתוך הסביבה התרבותית הפורחת הזו צמחו תיאטראות עבריים, עיתונים ומועדוני תרבות שתרמו רבות לשמירת הזהות היהודית. הקשרים החברתיים והקהילתיים היו חזקים מאוד, וחיי הקהילה סיפקו תמיכה, הדרכה ומסגרת חברתית משמעותית לכלל החברים בה. (נדלה בתאריך 26.10.25, תרבות יהודית בגטאות ובמחנות בתקופת השואה, אתר יד-ושם, פסקאות 1-2)
בגטו וילנה, לדוגמה, צמחו מועדוני נוער שבהם נערכו נשפים לסופרים שונים כמו ביאליק. הצגות שונות הועלו במועדוני הנוער. בגטו ורשה נערכו קונצרטים וגם ערבי חזנות. עיתון קיר ששמו "בין הקירות" נתלה וחוגים שונים הופעלו במועדון. (דבורז'צקי מאיר, תשס"ח (2007), חיי הרוח בגטו-וילנה, ביטאון פורום שמירת זיכרון השואה 18, עמ' 31)
גם בהיבט הספורטיבי היו פעילויות **ספורט בגטו.** בגטו היה גם מועדון ספורט. תחת הכתובת הגדולה "בגוף בריא - נשמה בריאה" נערכו שיעורי ספורט ואפילו "אולימפיאדה" עם מסלול ריצה. המדרכות היו מלאות ביהודים שבאו לצפות בתחרות ואפילו החלונות של הרחובות האריים התמלאו סקרנים לאירוע יוצא הדופן.
בגטו נפתחה גם ספרייה. כשהיהודים הגיעו לגטו הם מצאו ספרים בחורבות הבתים, במרתפים ובעליות הגג ואספו וסידרו אותם. היהודים גם הבריחו לגטו ספרי שירה. ארבעה ימים אחרי הכניסה לגטו וילנה החלה הספרייה להשאיל ספרים, ועם השאלת הספר ה- 10,000 נערכה חגיגה בספריית הגטו. גם בגטו לודג' פעלה ספרייה.
בחלק מהגטאות הוקמו תיאטראות והועלו הצגות שחלקן מהתרבות היהודית המוכרת, כמו "טוביה החלבן", וחלקן עסקו בחיי היום-יום בגטו. בגטו וילנה הוקם תיאטרון שבו הועלו מאות הצגות. סופרים ומשוררים כתבו יצירות והתקיימו תחרויות כתיבה. (תשפ"ב (2022), חיי הרוח והתרבות של היהודים בגטאות, לומדים שואה עם יד-ושם, דקות 3-4).
שמירה על תרבות יהודית, שכללה הצגות על ההיסטוריה היהודית וחגיגה משותפת של החגים היהודיים, היתה גם היא חלק מהמאבק בנאצים שניסו לדכא את הרוח היהודית וסוג של ניצחון על האויב המר שניסה להרוג את היהודים אך לא יכול לגבור על הרוח והתרבות שלהם.
פרשנות אישית:

העיסוק בפעילות התרבותית בגטאות הוא דוגמה מוחשית לערך היהודי של קידוש החיים. בעולם שבו הנאצים ניסו לדכא ולהשמיד את הגוף ואת הרוח היהודית, היהודים בחרו לא רק לשרוד פיזית אלא גם לשמור על זהותם, ערכיהם ותרבותם. שמירה על התרבות, ובפרט על התיאטרון, המוזיקה והספרות, הייתה דרך להעביר מסר ברור: אפשר לקחת את החירות הפיזית של האדם, אבל הרוח והנשמה היהודית נשארות בלתי ניתנות לשבירה.
בפעילות התרבותית, כמו הצגות, תזמורות ותחרויות ספורט, אפשר לראות ביטוי לערכים נוספים, כגון הקהילתיות. באמצעות שמירה על חיי התרבות, הוכיחו היהודים לנאצים שהרוח שלהם חזקה מהמוות עצמו. זו הייתה דרך

להתנגדות לא אלימה, אך עוצמתית, שיצרה תחושת תקווה והעניקה משמעות לחיים גם בתנאים הבלתי אפשריים של הגטו.
פעולות אלו הן סמל לעוצמה הפנימית היהודית ולרצון לשמר את הקשר לרוח, לאמונה ולמסורת – כל אלה חיזקו את תחושת הקידוש בחיים, גם במציאות של מוות וסבל.

היבט ופרשנות/עמדה/תובנה אישית - ברק ישראל

ההיבט - חינוך
לפני מלחמת העולם השנייה והשואה, מוסדות החינוך היהודיים באירופה היו רבים ומגוונים, סיפקו מסגרות חינוכיות מעולות, והקהילות היהודיות טיפחו ערכים של למידה ויצירה. כאשר הגיעו ימי החושך של השואה, הניסיון לשמר את החינוך הפך למשימה קריטית בתוך הגטאות.
החינוך בגטאות, כפי שמתואר במקורות, היה חלק חשוב בשמירה על הזהות והערכים היהודיים בתנאים בלתי אנושיים. הנאצים כחלק מ**האידיאולוגיה הנצאית** שראתה ביהודים **תתי אדם** שלא ראויים להשכלה, אסרו על חינוך בגטו. במאמר של אתר גנזך קידוש השם מודגש כיצד למרות התנאים הקשים, המחנכים בגטאות התעקשו להמשיך ללמד את הילדים והנוער. המורים קיימו שיעורים במחתרת, תוך סיכון חייהם, ושמרו על תקווה וכוח נפשי בקרב התלמידים. נושאי הלימוד כללו עברית, תורה, היסטוריה ומתמטיקה, והיו כלי חשוב לשמירה על התקווה והכוח הנפשי של התלמידים.
באתר מרכז מורשת וילנה מתוארת מערכת החינוך **בגטו וילנה**, שבה בתי הספר והמוסדות החינוכיים המשיכו לפעול למרות התנאים הקשים. בגטו הורמו בית ספר יסודי, בית ספר דתי, תיכון ואגודת מורים. עבור ילדים ששני הוריהם עבדו מחוץ לבית הוקמו גם גני ילדים. הלימודים התקיימו בסתר, ומטרתם הייתה לשמר את רוח התרבות וההשכלה היהודית. המורים, שהיו אינטלקטואלים ומחנכים ותיקים, המשיכו ללמד ולהנחיל ידע למרות הקשיים העצומים.
בבתי הספר התקיימו גם חגיגות וטקסים סביב חגי ישראל ואירועים היסטוריים שחיזקו את הקשר של הילדים לזהות היהודית שלהם. **החינוך בגטאות** לא רק הקנה ידע לתלמידים, אלא גם סיפק להם תחושת מטרה ומשמעות בתקופה של חוסר ודאות וסכנה. (נדלה בתאריך 26.10.25, מערכת החינוך בגטו, אתר איגוד יוצאי וילנה והסביבה בישראל, פסקאות 2-1)
חשוב לתאר גם את העבודה המורכבת של המורים בתנאים הקשים. בדרך כלל הם עבדו בלי חדרי לימוד ללא ספרים וללא כלי כתיבה. הם היו במצוקה אישית בעצמם ולימדו בהתנדבות ומתוך תחושת שליחות כדי לתת לילדים מרחב מוגן ולתת להם השכלה וערכים, ומעל לכול מסגרת חברתית. המורים דאגו לצרכים הפיזיים והנפשים של התלמידים ולפעמים אפילו מסרו נפשם כדי להיות עם התלמידים במקום להציל את עצמם. (תשע"ח (2017), מחנכים ומחנכות בתקופת השואה, אתר יד ושם, פסקאות 2-1)

פרשנות אישית:

העיסוק בחינוך בגטאות בתקופת השואה חושף את החשיבות העצומה של חינוך ושל שימור הערכים והזהות התרבותית גם בזמנים הקשים ביותר. עבורי, הערך המרכזי הנובע מהדיון בנושא הוא ההתעקשות לשמר את החינוך כאמצעי לשמירה על התקווה והכוח הנפשי. בתקופת השואה יהודים קראו לזה "קידוש החיים", שמירה על צלם אנוש וחיי רוח גם בתקופה קשה זו.
הערכים שנלמדו דרך החינוך בגטאות יכולים להיות השראה גם היום. ההתעקשות לשמר את החינוך ואת הערכים התרבותיים, למרות כל הקשיים, מראה לנו את החשיבות של חינוך כבסיס לחברה טובה יותר ולשימור התקווה

והאופטימיות גם בזמנים הקשים ביותר. בעיניי, היכולת של תלמידים לשבת וללמוד ב מרתף כשסביבם כל העולם התמוטט והם רעבים ובני משפחותיהם נעדרים היא מופלאה, והלימוד על כך הוסיף לי ידע והבנה וגם הערכה על תפקוד היהודים בשואה.
כמו כן אפשר ללמוד מהסיפורים הללו את החשיבות של מנהיגות חינוכית, שהמשיכה להנחיל ידע וערכים גם בתנאים בלתי אפשריים. המורים בגטאות היו לא רק מחנכים, אלא גם מנהיגים שהעניקו לתלמידיהם כלים להתמודד עם המציאות האכזרית שסביבם.

היבט ופרשנות/עמדה/תובנה אישית - אליאב לוי

פרנסה, עבודה ומזון
בגטו בתנאי החיים הקשים של הגטאות תחת שלטון גרמני, הילדים והנוער היהודים נאלצו להתמודד עם מציאות אכזרית במיוחד. אחד ההיבטים המרכזיים של מציאות זו היה הצורך לפרנס את המשפחה ולספק אוכל. המקורות שבחרתי להתמקד בהם מצביעים על שתי דרכים מרכזיות שבהן הילדים בגטו התמודדו עם הצורך בפרנסה: עבודה כפויה והברחת מזון.
בגטו הילדים נאלצו לעבוד ב**עבודות כפייה** שהוכתבו על ידי הנאצים. העבודות כללו עבודות פיזיות קשות במפעלים, במחנות עבודה ובניקיון ציבורי. היו גטאות שבהם הילדים והנוער חויבו לעבוד וכאלה שבהם עבדו מתוך בחירה אך מתוך תחושת חובה מוסרית לסייע למשפחות שלהם. בגטו לודג', לדוגמה, ילידי 1935 הוכנסו לעבודה. לילדים נקבעו פחות שעות עבודה מהמבוגרים והם עבדו בעיקר במשמרות לילה אך הייתה תקווה שהעבודה תשמור עליהם. בגטו ורשה, למשל, הורדמו בתי המלאכה בתקווה שהם יגנו על הילדים מחטיפה על ידי הנאצים. העבודה סיפקה להם אפשרות להביא קצת מזון נוסף ולהקל את המצוקה המשפחתית. מסירותם ונחישותם של הילדים בעבודות אלו מראות את המחויבות העמוקה שלהם להישרדות המשפחתית. .(כפיר גדי, תש"פ (2020), עבודה לא משחררת: עבודת ילדים בכפייה בגטאות, עמ' 65-64)
לצד העבודה הכפויה, ילדים רבים בגטו ורשה הפכו למבריחי מזון. **הברחת המזון** הייתה פעילות מרצון, שהצריכה אומץ לב ותעוזה יוצאת דופן. הילדים הבריחו מזון מחוץ לגטו, תוך סיכון חיים ממשי, כדי להאכיל את משפחותיהם הרעבות. פעמים רבות נתפסו על ידי השומרים הגרמנים, והעונשים היו חמורים. עם זאת, הם המשיכו בפעילות זו, בגלל הצורך הקיומי ותחושת האחריות כלפי משפחותיהם. פעמים רבות הברחות המזון נעשו על ידי זחילה בצינורות ביוב או פרצות קטנות בגדר, בעוד רק ילדים בעלי מבנה גוף קטן ורזה יכלו לצאת בדרך זו מהגטו ולספק מזון לבני משפחותיהם. (הילד היהודי בגטו, אתר גטו ורשה בתוך אנציקלופדיית דעת, הפסקה "בגרות בטרם עת").

המאבק היום-יומי של הילדים לפרנסה ולמזון בגטו מדגיש את הקשיים העצומים שהם נאלצו להתמודד איתם. אולם מעבר לקשיים הפיזיים, מאמציהם מעידים על נחישות, על אומץ ועל רוח קרב יוצאת דופן. הילדים שלקחו על עצמם את המשימות הללו הפגינו מסירות נפש ותחושת אחריות עמוקה כלפי המשפחה והקהילה.

פרשנות אישית:

בהתבוננות על הנושא, אפשר לראות את המאבק המתמשך של הילדים היהודים לשמור על חיי משפחותיהם בגטו דרך הנושא של "קידוש החיים". מושג זה, הנמצא בלב ההיסטוריה והמסורת היהודית, מתאר את הערך העליון שמייחסת הקהילה היהודית לחיים עצמם, ואת המאמצים שנעשים לשמירה ולהגנה עליהם בכל מצב.
הילדים בגטו, על אף גילם הצעיר, הפגינו תושייה ואומץ לב יוצאי דופן בניסיונם לשמור על חיי משפחותיהם. העבודה הכפויה והברחת המזון היו פעולות מסוכנות שהצריכו מהם קור רוח ונחישות. המסירות והנכונות להסתכן למען

המשפחה והקהילה משקפות את הערך של קידוש החיים. אף על פי שהמציאות הייתה בלתי נסבלת, הם בחרו להילחם על כל פירור מזון ועל כל דרך לסייע למשפחותיהם לשרוד.
בבחינת המושג "קידוש החיים" בהקשר זה, אפשר לראות כיצד גם בתנאים הקשים ביותר ילדים יהודים הצליחו לגלות תושייה יוצאת דופן ולשמור על ערכים של מסירות ואחריות. המאבק על הפרנסה ועל האוכל בגטו הוא דוגמה מרשימה לרוח האדם ולכוחו הפנימי לשמור ולהגן על חייו ועל חיי יקיריו גם במצבים הבלתי אפשריים ביותר

מקטעים

מקטע 1

מקטעים

☐ הוספת פרטים למקטע

*

דוד, ברק, אליאב

***כותרת מקטע – הגדרת מטרתו**

פתיחה ומבוא

מה יאמר במקטע

דובר :1 שלום לכל המאזינים. אני דוד, וברוכים הבאים לפודקאסט "קולות מהגטו: סיפורם של נערים בצל השואה". היום נצלול אל תוך חייהם של נערים יהודים בגטאות תחת השלטון הנאצי. נחשוף את האתגרים, התקוות והכוח הפנימי שליווה אותם בתקופה האפלה הזו.
דובר 2 : היום נלך לסוגיה שעניינה רבים מכם, חיי הנערים והילדים היהודים במהלך השואה. איך זה היה להיות כל כך צעיר, כאשר כל החיים לפניך, אבל בתנאים כל כך עצובים?
דובר :1 עכשיו אני יודע שאתם בטח אומרים לעצמכם- לא! לא שוב היסטוריה, אבל זה לא הולך להיות תאריכים ושמות, אבל תאמינו לנו , חקרנו ופשוט נשאבנו לעולם הזה.
דובר :2 אנחנו הולכים לצלול לחיים של הנערים האלו, מה הם עשו, מה הם הרגישו איך היו נראות הדאגות שלהם ורגעי התקווה שלהם שבהם הם נאחזו ביום יום שלהם.
דובר :3 אנחנו מזמינים אתכם למסע בזמן , לגלות איך זה מרגיש שהעולם שלך מתכווץ פתאום לכמה רחובות צפופים.
דובר :2 כשהעיר שלך הופכת לכלא!
דובר :3 בדיוק. ואז אתה מגלה מושג חדש שבולט לך בחיים- קידוש החיים.
דובר :2 ממם.. תסביר . מה זה בדיוק אומר?

דובר :3 תאר לעצמך שאתה מוקף בסבל בלתי נתפס, כן? אבל אתה עדיין בוחר למצוא משמעות לחיים שלך. ללכת ללמוד גם אם לא בטוח שתגיעי לגיל שמסיימים בו בית ספר. וללכת לתנועת הנוער ולצבוע דגלים ולהרים הצגות. וזה מה שהיהודים ובמיוחד הנערות והנערים עשו בגטאות.
דובר :1 בואו איתנו לגלות את הקונספט היהודי המדהים של "קידוש ה' בחיים". חיים משמחים שמלאים במשמעות- לחגוג, להציג, ללמוד, וללכת לתנועת נוער וכל זה בחיים בתוך הגטו.

תוספות אמנותיות מתוכננות

מנגינת פתיחה עדינה, אווירה רצינית אך מזמינה

מקטע 2

מקטעים

הוספת פרטים למקטע

*

ברק, אליאב

***כותרת מקטע – הגדרת מטרתו**

רקע היסטורי

מה יאמר במקטע

דובר 2 : בסוף ,1939 החלה כניסת היהודים לגטאות ברחבי אירופה. משפחות נאלצו לעזוב את בתיהן ולארוז את חייהן במזוודות ספורות. עבור בני הנוער, המעבר לגטו היה טראומטי במיוחד - הם נאלצו להיפרד מחברים, מבתי ספר ומסביבה מוכרת.
דובר :3 קשה לי לדמיין את זה. איך אפשר לארוז את כל הבית למזוודה קטנה? מה בדיוק משאירים מאחור? על מה מוותרים?
דובר :2 ממש, ואם תוסיף לזה את הזמן הקצר ואת האלימות שכל הסיטואציה הייתה מלאה בה תקבל רגעים מאוד מאוד קשים.

תוספות אמנותיות מתוכננות

צלילי צעדים ורעש של אריזת חפצים ברקע

מקטע 3

מקטעים

☐ הוספת פרטים למקטע

*

דוד, ברק

***כותרת מקטע – הגדרת מטרתו**

חיי היום-יום בגטו

מה יאמר במקטע

דובר 1 : החיים בגטו היו מלאי אתגרים. הצפיפות, המחסור במזון והתנאים הקשים היו מנת חלקם של כולם. אך עבור הנערים, האתגרים היו ייחודיים.
דובר :2 מה למשל היה שונה אצל הנערים לעומת הנשים או הילדים?
דובר :1 רבים מהנערים נאלצו לקחת על עצמן תפקידים של גברים בוגרים- לטפל באחים צעירים, לסייע בפרנסת המשפחה, ולעתים אף להשתלב בעבודות כפייה במפעלים ובתי מלאכה בגטו.
דובר :2 וואו זה ממש עול כבד.
דובר :1 וזה עוד לא הכל. חלקם אפילו לקחו חלק בפעילות מחתרתית, כמו הברחת מזון או העברת מידע.
דובר :2 וואלה. אני כמעט מתפדח לשאול.. במצב הזה אפשר גם להיות נער?
דובר :1 למרות הקושי הם ניסו לשמור על זהותם ועל הנעורים שלהם. הם יצרו קשרים חברתיים. ניסו ליצור רגעים של שמחה ונורמליות . יחד עם החיים בצל המוות והפחד שהשפיעו על הנפש שלהם, הם השתדלו לייצר גם תקווה ויצירתיות ובכך בחרנו להתמקד בהסכת הזה.

תוספות אמנותיות מתוכננות

רעשי רקע של חיי יום יום בגטו - קולות של אנשים, עבודה במפעלים

מקטע 4

מקטעים

הוספת פרטים למקטע *

אליאב, ברק

***כותרת מקטע – הגדרת מטרתו**

תרבות ואומנות

מה יאמר במקטע

דובר :1 למרות הקשיים, חיי התרבות בגטאות לא פסקו. תיאטראות, מועדוני נוער, וספריות פעלו בסתר. בגטו וילנה, למשל, נערכו קונצרטים וערבי חזנות. ספריות הוקמו מספרים שנמצאו בחורבות. יצירה אמנותית, כתיבה ומוזיקה היו דרך להתנגדות רוחנית ולשמירה על הזהות היהודית.
דובר :2 זה מדהים! בעצם התרבות והאומנות הפכו לחבל הצלה ליהודי הגטו בכלל ולנוער בפרט.
דובר :1 בהחלט. האמנויות הפכו לחבל הצלה - תיאטראות סודיים מעלים הצגות, תזמורות שמציגות קונצרטים, אתה יודעת, זה מדהים, אפילו תערוכות אמנות בין כותלי הגטו. זה בהחלט יוצא דופן, ליצור למצוא נחמה ואפילו שמחה למרות הכל. זה מזכיר את הציטוט של ויקטור פרנקל: "החיפוש של האדם אחר משמעות הוא המוטיבציה העיקרית בחייו."
דובר :2 וזה נכון – בני הנוער האלה חיפשו ויצרו משמעות דרך האמנות, דרך המוזיקה. ושמעתי שאפילו דרך הספורט?
דובר :1כן! יש גם סיפורים כמו האולימפיאדה שנערכה בגטו ורשה. אנשים סיכנו את חייהם לא רק כדי להשתתף אלא גם כדי לצפות. אפילו בצד הארי, מה שהיה מסוכן להפליא.
דובר :2 זה מדגיש משהו כל כך עמוק – זה לא היה רק משחק; זה היה מעשה מרד נגד הנאצים ונגד הרצון שלהם לקחת את החיים ואולי יותר מכך את החיות של היהודים.

דובר :1 נכון, זה מראה שהרוח האנושית זקוקה לשמחה, גם כשהיא מוקפת באימה. וזקוקה לעמידה, ואם תרצה- עמידה יהודית כדי להתמלא ולהחזיק מעמד.

תוספות אמנותיות מתוכננות

קטע קצר של מוזיקה קלאסית או שיר בידיש

מקטע 5

מקטעים

הוספת פרטים למקטע

*

ברק, אליאב

***כותרת מקטע – הגדרת מטרתו**

חינוך בגטו

מה יאמר במקטע

דובר :2 למרות התנאים הקשים, החינוך היה חלק חשוב בחיי הנוער בגטו. בתי ספר ומוסדות חינוכיים המשיכו לפעול בסתר. מורים מסורים סיכנו את חייהם כדי ללמד. הלימודים כללו עברית, תורה, היסטוריה ומתמטיקה. עבור רבים, החינוך היה מקור של תקווה וכוח נפשי בתקופה האפלה הזו.
דובר :3 מה גם במצב הזה הם למדו?
דובר :2 כן, הקימו בתי ספר יסודיים, ותיכונים, וישיבות ואפילו גני ילדים עבור ילדים ששני הוריהם הלכו לעבוד. וזה יותר מכך, במקורות שלמדתי ראיתי שהם אפילו סיכנו את חייהם בשביל זה?
דובר :3 איך לדוגמא?
דובר :2 בני נוער סיכנו את חייהם כדי להבריח ספרים ועיתונים לגטו.
דובר :3 הצמאון הזה לידע מדהים! אבל איך זה קרה ביום יום?

דובר :2 הם המשיכו בחינוך בין חומות הגטו. למדו היסטוריה, ותנ"ך ועוד ועוד. והמורים היו בעצמם גיבורים וסיכנו את חייהם בשביל להמשיך ללמד.
דובר :3 אבל למה החינוך היה כל כך חשוב להם? אני אפילו מפחד לשאול- אבל למה הם המשיכו ללמד אם בכלל לא בטוח שהתלמידים שלהם ישלימו 12 שנות לימוד או אפילו שנת לימוד אחת.
דובר 2 : כי החינוך סיפק תחושת נורמליות, תחושת מטרה. זה היה חוט שחיבר אותם לחיים שהם נאלצו לעזוב מאחור. וזה היה חלק מ"קידוש החיים"- להמשיך לחיות כמו שאדם רגיל חי - חי באופן מלא ורוצה להמשיך להשכיל ולדעת.

תוספות אמנותיות מתוכננות

צלילי כתיבה על לוח, לחישות של תלמידים.

מקטע 6

מקטעים

הוספת פרטים למקטע

*

דוד, אליאב

***כותרת מקטע – הגדרת מטרתו**

עבודה, פרנסה והישרדות

מה יאמר במקטע

דובר :3 הצורך בפרנסה ומזון היה אתגר מתמיד. נערים רבים עבדו בעבודות כפייה במפעלים ובתי מלאכה. אחרים הפכו למבריחי מזון, מסכנים את חייהם כדי להביא אוכל למשפחותיהם. הם זחלו דרך צינורות ביוב וחורים קטנים בגדר, מפגינים אומץ לב ותושייה יוצאי דופן.
דובר :1 נערים שעבדו? חשבתי שהם הלכו לבית הספר?
דובר :3 בני נוער הפכו לפעמים למפרנסים העיקריים עבור משפחותיהם. עובדים במפעלים מסוכנים, שמזכים אותך בזכות לעמוד בתורים האינסופיים האלה לשאריות אוכל.

דובר :1 כן, זה נטל כבד עבור כל אחד. שלא לדבר על נער.
דובר :3 בהחלט, והמקורות שקראתי אפילו הזכירו ילדים קטנים שהיו קטנים מספיק כדי לעבור דרך צינורות ביוב רק כדי לגנוב אוכל בחוץ ולהביא אותו לגטו. זה לא יאומן, רק תארו לעצמכם את האומץ שנדרש כדי לעשות את זה כשאתה יודע את הסיכונים אם תתפס. זה עדות לרצונם לחיות.
דובר :1 בהחלט, אבל גם אהבתם למשפחותיהם. הם לא היו רק אנשים שנאבקו כדי לשרוד. היתה להם כמו רשת חברתית, אתה יודע, שתומכים אחד בשני, יוצרים את הרגעים האלה של שמחה וחיבור בעיצומה של אכזריות בלתי נתפסת.

תוספות אמנותיות מתוכננות

צלילי מכונות עבודה, רעשי לחישות והתגנבות.

מקטע 7

מקטעים

הוספת פרטים למקטע

*

ברק, אליאב

***כותרת מקטע – הגדרת מטרתו**

קידוש החיים

מה יאמר במקטע

דובר :2 וזה מחזיר לשולחן את המושג של "קידוש החיים"
דובר :3 כן, תאר לעצמך שאתה מוקף בסבל בלתי נתפס ועדיין בוחר למצוא משמעות, לחגוג, לעשות ספורט, להעלות הצגה לפורים, ללמוד. זה מה שבני הנוער ובכלל היהודים עשו בגטאות.
דובר :2 כן, למדנו שהמושג "קידוש החיים" היה מרכזי בהתמודדות היהודית בגטאות. זה היה הרצון להמשיך ולחיות למרות התנאים הקשים, לשמור על שגרה ולמצוא משמעות. הנערים

בגטו הפגינו את הערך הזה בכל פעולותיהם - בלימודים, בעבודה, בעזרה למשפחה ובשמירה על רוח התקווה.
דובר :3 אבל אני רוצה קצת לשחרר משהו שיושב עלי כל השיחה. זה נשמע קצת וורוד כזה- תרבות וספורט ועזרה לזולת אבל זה לא שלא קראנו על צפיפות ועוני והפחד המתמיד. איך זה בעצם מסתדר יחד?
דובר :2 ובכן, זה עניין של בחירה לחיות באמת ולא רק להתקיים. להשקיע זמן בתחרות ריצה למרות שאין שאיפות לאולימפיאדה או להשקיע בחינוך גם אם זה הדבר האחרון שתעשה.

תוספות אמנותיות מתוכננות

מנגינה שקטה ומרגשת ברקע

מקטע 8

מקטעים

☐ הוספת פרטים למקטע

*

דוד, ברק, אליאב

***כותרת מקטע – הגדרת מטרתו**

סיכום ומחשבות לעתיד

מה יאמר במקטע

דובר 1 : סיפורם של הנערים בגטו הוא עדות לכוח הרוח האנושית בפני תנאים בלתי אפשריים.
דובר :2 הם לימדו אותנו על חשיבות החינוך, התרבות והקהילה גם בזמנים הקשים ביותר.
דובר :3 אנו מכבדים את זכרם בכך שלא מפסיקים ללמוד, לעולם לא מפסיקים לחיות, חיים חיים שראויים להקרבה שלהם.
דובר :1 בהחלט, ובנימה זו, נשאיר אתכם עם המחשבה הזו. מה אתם יכולים לעשות היום כדי באמת לקדש את החיים, כדי באמת לאמץ את המתנה היקרה הזו שיש לנו?

דובר :3 איך הסיפורים שלהם יכולים לעורר אותנו לחיות עם יותר מטרה, עם יותר חמלה ועם יותר אומץ?
דובר :2 מה אנחנו יכולים ללמוד מהם על התמודדות עם אתגרים בחיינו היום?
דובר :1 ואיך נוכל לשמר את זיכרונם ולהעביר את המסר שלהם לדורות הבאים?

תוספות אמנותיות מתוכננות

מנגינת סיום מהורהרת

קישור להסכת

מושגים

האידיאולוגיה הנאצית
גטו
קידוש החיים
תנועות נוער מחתרתיות

היבט 1: פעילות תרבות בגטאות פעילות ספורט בגטאות היבט 2: אידיאולוגיה נאצית, תתי אדם גטו וילנה היבט 2: עבודות כפייה הברחת מזון

מקורות

אהרון, עינת. (2013). *חיי יום-יום בגטו וילנה* (עמ' 107–108). המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מט"ח). https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=101898994#7.0.0.default מהימנות- מקור זה הנו ספר עיון לימודי בהוצאה אקדמית-חינוכית מוכרת (מט"ח), ולכן נחשב למהימן ביותר. רלוונטיות- המקור רלוונטי באופן ישיר לביסוס התיאור של מעבר בני הנוער והיהודים לגטו וילנה והקשיים הטראומטיים שליוו מעבר זה.
"החיים בגטו". (נדלה ב-26 באוקטובר 2025). *אנציקלופדיית דעת*, עזרה הדדית ושמירה על צלם האדם. מכללת הרצוג. https://www.daat.ac.il/warsaw/i.htm מהימנות- מקור זה נחשב למהימן כי הוא מתפרסם באנציקלופדיה תורנית-אקדמית מבוקרת (דעת). רלוונטיות- הוא רלוונטי לביסוס המושג "קידוש החיים", השמירה על השגרה ופעילות תנועות הנוער המחתרתיות בחיים בתוך הגטו.
נדלה בתאריך 26.10.25, חיים היום-יום בגטאות, אתר יד-ושם, פסקאות 1-3 https://www.yadvashem.org/he/holocaust/about/ghettos/daily-life.html מהימנות- מקור זה נחשב למהימן ביותר מאחר והוא נלקח ממוסד ההנצחה והמחקר הרשמי של מדינת ישראל לשואה (יד ושם). רלוונטיות- המקור רלוונטי לביסוס תיאור חיי היום-יום בגטאות, הקשיים, המאבקים וההתמודדויות של האוכלוסייה והנוער בגטו.
"תרבות יהודית בגטאות ובמחנות בתקופת השואה". (נדלה ב-26 באוקטובר 2025). *אתר יד ושם*, פסקאות 1–2. https://www.yadvashem.org/he/exhibitions/human-spirit-during-the-holocaust/cultural-life.html מהימנות- מקור מהימן מאחר והוא נלקח ממוסד ההנצחה והמחקר הרשמי של מדינת ישראל לשואה (יד ושם). רלוונטיות- המקור רלוונטי לביסוס ההיבט התרבותי, תיאור אירועי התרבות, הספרות והאמנות שנוצרו בגטאות.

דבורז'צקי, מאיר. (2007). חיי הרוח בגטו-וילנה. *ביטאון פורום שמירת זיכרון השואה*, 18, עמ' 31. https://www.daat.ac.il/daat/shoah/biton18.pdf מהימנות- מקור מהימן מאמר כתב עת מבוקר העוסק בחקר השואה וזיכרונה. רלוונטיות- רלוונטי באופן ישיר להצגת דוגמאות מפורטות לפעילות התרבותית והחברתית בגטו וילנה. https://www.daat.ac.il/daat/shoah/biton18.pdf
יד ושם. (2022). *חיי הרוח והתרבות של היהודים בגטאות* [סרטון וידאו]. לומדים שואה עם יד-ושם, דקות 3–4. https://www.youtube.com/watch?v=QPfYsja5fyc&ab_channel=YadVashem%D7%99%D7%93%D7%95%D7%A9%D7%9D מהימנות- מקור לימודי רשמי מטעם בית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם. רלוונטיות- רלוונטי להצגת הפעילויות במילוי שעות הפנאי, הספורט, התיאטראות והספריות בגטאות.
"מערכת החינוך בגטו". (נדלה ב-26 באוקטובר 2025). *אתר איגוד יוצאי וילנה והסביבה בישראל*, פסקאות 1–2. https://www.vilna.co.il/%D7%94%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%94-%D7%95%D7%9E%D7%95%D7%A8%D7%A9%D7%AA/holocaust/%D7%9E%D7%A2%D7%A8%D7%9B%D7%AA-%D7%94%D7%97%D7%99%D7%A0%D7%95%D7%9A-%D7%91%D7%92%D7%98%D7%95/ מהימנות- מקור היסטורי-קהילתי מוסמך המתבסס על תיעוד ועדויות של ניצולי הקהילה. רלוונטיות- רלוונטי לביסוס היבט החינוך, פעילות בתי הספר ומוסדות הלימוד בגטו וילנה.
"מחנכים ומחנכות בתקופת השואה". (2017). *אתר יד ושם*, פסקאות 1–2. https://www.yadvashem.org/he/education/newsletters/40.html מהימנות- פרסום חינוכי מוסמך מטעם יד ושם. רלוונטיות- רלוונטי לתיאור עבודת המסירות והשליחות של המורים והמנהיגות החינוכית בגטאות.
כפיר, גדי. (2020). *עבודה לא משחררת: עבודת ילדים בכפייה בגטאות* (עמ' 64–65). מהימנות- מקור מחקרי-היסטורי מקיף העוסק בנושא עבודת הכפייה של ילדים. רלוונטיות- רלוונטי לביסוס היבט הפרנסה והעבודה, ושילוב הילדים והבני נוער בעבודות כפייה במפעלים.
"הילד היהודי בגטו". (נדלה ב-26 באוקטובר 2025). *אנציקלופדיית דעת*, גטו ורשה, הפסקה "בגרות בטרם עת". מכללת הרצוג. https://www.daat.ac.il/warsaw/k.htm מהימנות- מקור אקדמי-חינוכי מבוקר ומורשה. רלוונטיות- רלוונטי לתיאור תופעת הברחת המזון על ידי הילדים והגילוי של תושייה ואומץ לב.
שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור
שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור
שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור

שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור
שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור
שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור
שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור
שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור
שם המחבר/ים, תאריך הפרסום, שם המקור, מקום הפרסום, מיקום בתוך המקור, הסבר על מהימנות והרלוונטיות המקור